A white line drawing on a dark blue background depicts a person from the chest up. The person is wearing a beanie, sunglasses, and a turtleneck sweater. They are holding a smartphone in their right hand, with the screen facing the viewer. The drawing uses simple white outlines to define the person's features and clothing.

Průvodce pro
LGBTQIA+ lidi,
kteří se v ČR setkali
s trestným činem

Průvodce pro LGBTQIA+ lidi, kteří se v ČR setkali s trestným činem

Možná jste se někdy setkali s jednáním, které vám přišlo nesprávné, nebo jste si mohli myslet, že může být protiprávní. Je možné, že vám někdo ublížil, někdo vás slovně napadl nebo vám třeba úmyslně zničil majetek. A to jen proto, kým jste. Tyto situace mohly závažně zasáhnout do vašich práv a možná jste se mohli cítit bezradní a bezmocní. Nebo mohlo jít o opakující se nepříjemné situace, kterým jste byli vystaveni. Připravili jsme informační brožuru, která vám může napovědět, jaká jsou vaše práva v trestním řízení a také, kde můžete vyhledat právní pomoc. Naším cílem je totiž vytvářet takovou společnost, ve které jsou dodržována a respektována práva všech lidí.

Na následujících stránkách se dozvíte, jaké chování je v České republice považováno za protiprávní a jak se proti takovému jednání bránit. Možností je řada - můžete vyhledat podporu či pomoc, podat trestní oznámení nebo se se svými obavami svěřit organizacím, které pracují s oběťmi trestných činů.

Dozvíte se, jaká jsou vaše práva při jednání na policii či před soudem, zda máte právo na bezplatnou právní pomoc, jak můžete řešit vlastní bezpečnost či bezpečnost svých blízkých nebo třeba zda máte právo na náhradu škody od toho, kdo vám trestným činem způsobil újmu.

1. Co je to předsudečné násilí a jaké jsou jeho formy

Předsudečné násilí

(mohli jste někdy slyšet i pojem Hate Crime) je násilí motivované negativním postojem (předsudkem) pachatele vůči napadenému z důvodu jeho skutečné nebo domnělé nezměnitelné osobnostní charakteristiky, kterou může být právě i sexuální orientace a genderová identita.

Násilí může mít různé formy

fyzické násilí

(napadení, útoky se zbraní, žhářské útoky)

psychické násilí (zesměšňování, ponižování, dlouhodobé urážení, nucený coming out)

sexuální násilí

(znásilnění, sexuální útok, sexuální nátlak)

verbální násilí

(nadávky, hrozby, homofobní vtipy)

útoky na majetek

(napadení míst hlásících se k podpoře LGBTQIA+ lidí)

obtěžování (nenávistné demonstrace, vytváření nenávistných webových stránek)

zastrašování

(výhrůžné emaily, sms, osobní výhrůžky, stalking)

kyberšikana

(spamování, doxing, vytváření falešných profilů)

2. Kdy se obrátit na policii

Na policii je potřeba se obrátit v případech, že vám někdo ublížil nebo ubližuje. Některé projevy předsudečného násilí (verbálního i fyzického) mohou být posouzeny policií a soudy jako přestupek nebo trestný čin.

Rozdíl mezi přestupkem a trestným činem spočívá v závažnosti projevu pachatele a také v závažnosti následků, které u oběti nastanou. Zatímco trestné činy následně v trestním řízení šetří policie a soudy, přestupky řeší přestupkové komise v rámci správního řízení.

V následující kapitole se spolu podíváme na to, jaká jsou vaše práva v trestním řízení a kdo vám může pomoci vaše práva uplatnit.

Jak podat trestní oznámení?

Trestní oznámení můžete podat **písemně nebo ústně na jakékoli policejní služebně**. Můžete jej také napsat doma a poslat i emailem nebo poštou. Trestní oznámení můžete také poslat přímo na příslušné státní zastupitelství (v jehož obvodu bydlíte nebo se tam stal trestný čin). Policie musí vaše trestní oznámení přijmout. **Můžete jít na každou služebnu policie, nikde vás nemohou odmítnout**. Pokud by se tak stalo, můžete si stěžovat. Než ale půjdete podávat trestní oznámení přímo na policii, zvažte, zda byste se necítili příjemněji, kdyby vás doprovodil zmocněnec nebo důvěrník (viz níže).

Jak má vypadat trestní oznámení?

Trestní oznámení nemá žádnou předepsanou formu. **Napište nebo řekněte, co se vám stalo, kdo je pachatel, kdo trestný čin viděl (svědek), jaká vám vznikla škoda**. Můžete také dát policii jiné důkazy, které mohou prokázat, že se trestný čin stal.

Můžu vzít trestní oznámení zpět?

Ne. Po podání trestního oznámení už policie postupuje sama z vlastní iniciativy. To znamená, že jakmile je trestní oznámení jednou podáno, **nemůžete jej (až na výjimky) už vzít zpět,** neboť policie má ze zákona povinnost zabývat se trestnými činy, o kterých se dozví (vyšetřovat je a stíhat).

Co se bude dít dál?

Policie začne **prověřovat** skutečnosti uvedené v trestním oznámení. Pokud se nejedná o trestný čin, věc odloží nebo postoupí do přestupkového řízení (řízení, kde se řeší méně závažné protiprávní činy). Policie vás může **pozvat k výslechu**. Nemějte obavy, výslech dělá policie proto, aby co nejlépe vše zjistila a vypátrala. Pokud policie potřebuje nějaký důkaz, který máte u sebe nebo jej můžete sehnat, vyzve vás, abyste jí ho poskytli.

Jak bude probíhat podání vysvětlení / výslech?

Výslech se koná na policejní služebně. U výslechu může být přítomen jeden, častěji však dva policisté. Vezměte si s sebou své doklady a další dokumenty, které chcete policii předložit. Nezapomeňte na to, že podání vysvětlení (výslechu) se s vámi může účastnit i vámi vybraný zmocněnec, popřípadě důvěrník.

Jaké jsou moje povinnosti u podání vysvětlení / výslechu?

Musíte vypovídat **pravdu a říci vše, co jste viděli a slyšeli a co o věci víte**. Máte právo **výpověď odmítnout**, pokud byste mohli přivodit trestní stíhání sobě nebo osobě blízké (rodina, partner...). U výslechu **nesmíte lhát**. Pokud byste záměrně uvedli něco, co není pravda, mohli byste se sami dopustit jednání, které by mohlo být trestným činem.

Bojím se, že mi policie bude klást nepříjemné otázky. Jaká jsou má práva?

Výslech může být nepříjemný. Policie vám však nesmí klást otázky, které nesouvisí s trestným činem. Nesmí se vás také ptát na intimní otázky. Proti takovému postupu policie můžete podat námitky a upozornit policejní orgán, že otázky jsou vám nepříjemné. **Velmi důležitým právem je možnost požádat, aby Vás vyslyšela osoba stejného nebo opačného pohlaví.** Policie vám musí vyhovět. Může váš návrh zamítnout pouze tehdy, pokud personálně není schopna zajistit přítomnost osoby toho pohlaví, které si zvolíte.

Chodím do práce, ale policie si mě stejně předvolala. Musím jít?

Ano. Pokud vás policie pozvala na výslech, ukažte zaměstnavateli předvolání od police a zaměstnavatel je povinen vás omluvit v práci. Zaměstnavatel vám za tuto dobu nebude platit mzdu. Můžete však policii požádat o tzv. **svědečné** – náhradu mzdy za dobu, kterou jste strávil u výslechu. Pokud nechcete, aby zaměstnavatel věděl, že jdete k výslechu, musíte si vzít dovolenou nebo se dohodnout s policií na jiném datu nebo hodině výslechu. Policie většinou vaši žádost vyhoví, ale může se stát, že datum nebo čas úkonu nemůže změnit.

Co mi hrozí, pokud se k výslechu nedostavím?

K výslechu **musíte přijít.** Pokud se nemůžete dostavit, třeba z důvodu nemoci nebo neplánované návštěvy lékaře, musíte se **předem omluvit.** Pokud se neomluvíte a na výslech se nedostavíte, může vám policie dát **pokutu**, jejíž výše může být až 50 000 Kč. Také se může stát, že vás policie nechá předvést, což znamená, že pro vás přijde domů nebo do zaměstnání a k výslechu vás dovede.

Mám obavy z pachatele, musím se s nimi potkat?

Nemusíte. Můžete požádat policii o zamezení kontaktu s pachatelem a policie vám většinou vyhoví.

Jak se můžu ujistit, že pachatel nebude vědět, kde bydlím a pracuji?

Musíte aktivně požádat policejní orgán, aby vaše údaje **skryl**.

Policie tak musí učinit. Existuje pouze málo výjimek, kdy vám policie vaše údaje neskryje, a to třeba v případě, že naopak potřebuje prokázat, že pachatel ví, kde bydlíte. Po vaší žádosti policie skryje veškeré údaje, kromě vašeho jména a příjmení, data narození, místa narození a čísla průkazu.

Jak se dozvím, co se v řízení děje?

Jako oběť máte **právo nahlížet do spisu**, který policie a později soud ve vaší věci vede. Spis musí obsahovat všechny podklady související s případem. Spis si můžete ofotit (i na mobil nebo vlastní fotoaparát). Nahlédnutí do spisu je třeba vždy předem domluvit. V určité fázi řízení se může stát, že vás policie do spisu nepustí, což je běžné, ale policie musí vždy své rozhodnutí odůvodnit.

Jak se dovím, jak policejní vyšetřování dopadlo?

Požádejte policii, aby vám **řekli, jak se věc řeší**. Pokud to uděláte, policie tak učiní do 30 dnů od vaší žádosti. Požádat ale musíte aktivně, v opačném případě vás policie informovat nebude.

3. Co se bude dít u soudu?

Musím jít k soudu?

Ano. K soudu se musíte dostavit **na předvolání** – což je dopis, který vám soud doručí většinou na adresu trvalého bydliště. Výzvě soudu musíte vyhovět. Pokud byste tak neučinili, může vám být udělena pokuta nebo můžete být předvedeni.

Jak to u soudu bude vypadat?

V soudní síni se setkáte se soudcem. Bude tam také státní zástupce, který jménem státu obžalovává pachatele. Oběť v trestním řízení vystupuje pod názvem poškozený. V soudní síni může být i pachatel a jeho advokát. Mohou tam být přítomni i další lidé, tzv. veřejnost. V závažných případech může soudce nařídít, aby veřejnost v soudní síni nebyla.

Musím se setkat s pachatelem?

Ne. Máte právo požádat, abyste se **nemuseli potkat s pachatelem**, žádost ale musíte zaslat soudu. Soud žádosti o oddělené výslechy vyhoví vždy v případech tzv. zvlášť zranitelných obětí (viz níže), v jiných případech pouze pokud k tomu budou závažné důvody. Váš výslech pak bude vypadat tak, že vás justiční stráž odvede do uzavřené čekárny, kam nebude mít pachatel přístup. Se soudcem budete komunikovat buď prostřednictvím přenosového zařízení, nebo bude pachatel ze soudní síně odveden a vy budete vypovídat bez jeho přítomnosti.

Vše jsem řekl*a policii, na co se mě bude soud ptát?

Vzhledem k tomu, že je trestní řízení veřejné, je nutné u soudu vše znovu říci. Soudce vás vyzve, abyste vše řekli svými slovy, a pak vám bude klást otázky. Otázky vám také může klást státní zástupce, obhájce pachatele. Pokud budete zastoupeni zmocněncem, může otázky položit i on třeba v případě, že ve své výpovědi něco opomenete zmínit.

Už je to dlouho. Bojím se, že si nebudu vše pamatovat.

To je normální. Můžete si předem sepsat, co chcete říct. Soud má právo vás požádat o nahlédnutí do poznámek a také vás o tomto poučí. Když na něco zapomenete, nebojte se to soudu říci.

Pachatel nevyovídá, bojím se, že si soud bude myslet, že lžu já.

Pachatel má právo nevyvádět, nikdo ho nemůže k výpovědi nutit. Proto je důležité uvést veškeré podrobnosti toho, co se vám stalo.

Pachatel lže, vše proběhlo jinak, než říká. Co mám dělat?

Pachatel může na svoji obhajobu uvádět i věci, které nejsou pravdivé, na to je potřeba se předem připravit. Jak již bylo zmíněno výše, je nutné u soudu říci co nejpodrobněji, co se stalo.

Můžu klást pachateli a svědkům otázky?

Ano. Pokud budete zastoupeni zmocněncem, může otázky pachateli a svědkům položit zmocněnec.

Chci soudu říci, jak moc mě trestný čin zasáhl. Budu k tomu mít příležitost?

Ano. Kromě své výpovědi můžete ještě soudu (nebo i policii) adresovat tzv. **prohlášení o dopadu**. V prohlášení o dopadu shrňte, jak moc vám trestný čin zasáhl do života, jaké obtíže způsobil, jaké následky přinesl. Prohlášení o dopadu můžete přednést před soudem nebo jej vyhotovit písemně a nechat založit do spisu.

Před soudní síní jsou novináři, co mám dělat?

Novináři se vás sice mohou ptát na to, co jste prožili, ale vy se k věci vyjadřovat nemusíte. **Zvažte, zda informace, které novinářům dáváte, nemohou být zneužity. V současné době většina informací zůstává na internetu, i za několik let tak vaše jméno a tvář může být dohledatelná v souvislosti s trestným činem.**

Nelíbí se mi, jak soud rozhodl. Co můžu dělat?

Poškozený se může **odvolat jen proti rozhodnutí soudu o náhradě škody**. Pokud nesouhlasíte s výší nebo typem trestu (například chcete, aby pachatel šel do vězení), odvoláním toho **dosáhnout nemůžete**. Odvolání proti rozhodnutí o náhradě škody musíte podat nejpozději do 8 dní ode dne doručení rozsudku. Pokud se chcete odvolat, doporučujeme vyhledat pomoc organizací pomáhajících obětem nebo advokáta.

4. Moje zdraví a psychika

Fyzické nebo verbální napadení, stejně jako dlouhodobá šikana, jsou závažným zásahem do života každého člověka. Následky takovýchto činů mohou být různé – zdravotní problémy, psychické problémy, ztráta zaměstnání, problémy ve vztahu, zhoršení ve škole, finanční problémy. Je důležité, abyste o sebe **pečovali a nezůstávali s problémy sami**. I když máte pocit, že vše zvládnete sami, je dobré vyhledat pomoc pomáhající organizace a třeba se svěřit s tím, co vás trápí, nebo rovnou požádat o zprostředkování služeb.

V důsledku trestného činu jsem v pracovní neschopnosti. Přišla mi pouze polovina nemocenské. Proč?

Některé pobočky České správy sociálního zabezpečení vyplácí pouze polovinu nemocenské dávky, dokud se neprokáže, že se napadený nepodílel na trestném činu (nebyl spolupachatel).

Takový postup je **nesprávný** a můžete si proti němu **stěžovat**, ČSSZ není oprávněna vám nemocenskou dávku zadržovat. Pokud by se ale později prokázalo, že jste své napadení spoluzavinili, budete muset dávku nemocenské státu vrátit.

Mám strach chodit po ulici. Může se to stát?

Ano. Lidé, kteří se stali oběťmi nějakého trestného činu, mohou často zažívat strach, obavy, nespavost, noční můry. Je to běžná reakce. Pokud jste byli napadeni ve venkovním prostředí, můžete se bát pohybu mimo své obydlí. Pokud tyto problémy samy za několik týdnů neodezní, doporučujeme vyhledat pomoc odborníků.

Jsem zvyklý*á se o sebe postarat sám*a. Proč bych měl*a někomu říkat, co mě trápí?

Můžete se nacházet v obtížné situaci. Nikdo nezpochybňuje, že umíte jednat samostatně a umíte si vyřešit svoje problémy. Situace po trestném činu však může být jiná. Existuje řada organizací, které vám zdarma pomohou najít znovu pevnou půdu pod nohama.

Po napadení bylo vše v pořádku. Po třech měsících se mi začalo dělat špatně, nespím, vzpomínám na událost, někdy jsem agresivní.
Co se děje?

Je možné, že se u vás začala projevovat posttraumatická stresová porucha. Ta se často objevuje u lidí, kteří přežili nějakou traumatickou událost. Projevuje se nespavostí, nechutenstvím, strachem, častým úlekem (např. při hluku, náhlém světle nebo dotyku), poruchou koncentrace či návaly vzteku. Posttraumatická stresová porucha se dá úspěšně zvládnout s odbornou psychologickou, psychoterapeutickou nebo psychiatrickou pomocí.

Proč bych měl*a chodit k psychologovi? Nejsem přeci blázen.

Trestný čin a napadení přináší velký stres, na který nemusíte být sami. To, že se rozhodnete vyhledat odborníky, neznamená, že trpíte psychickou nemocí. V podobné situaci lidé běžně vyhledávají pomoc psychologa, psychoterapeuta nebo psychiatra. Návštěva u odborníků může být jednorázová nebo se můžete dohodnout na delší spolupráci. Pokud jej navštívíte včas, mohou vaše potíže rychleji odeznít.

Chci jít k psychologovi, jak vyberu toho správného a kolik to bude stát?

Vybrat správného psychologa může být složitý úkol. Výhodou může být, když má zkušenosti s pomocí obětem trestných činů, když se orientuje v LGBTQIA+ tématech, samozřejmě by neměl mít předsudky. Především si však spolu musíte „sednout,“ byť je potřeba počítat s tím, že terapeutický či poradenský proces nemusí být vždy příjemný. Když to neklapne na první pokus, je to normální. Nevzdávejte to, zkuste psychologa změnit. Dobré je se zeptat v některé z pomáhajících organizací na doporučení.

Kolik mě návštěva psychologa bude stát?

Služby psychologa mohou hradit v některých případech zdravotní pojišťovny. Jedna hodina konzultace (v době trvání 45–60 min.) může stát od 500 do 1500 Kč, dle místa, kde jsou služby poskytovány. Některé organizace poskytující služby obětem trestných činů nebo LGBTQIA+ osobám mohou zprostředkovávat psychologické služby zdarma.

5. Náhrada škody a nemajetkové újmy

Trestným činem vám může vzniknout majetková škoda, škoda na zdraví nebo nemajetková újma. Majetková škoda je například poškození majetku, náklady na léčbu či dopravu k lékaři a k soudu. Škoda na zdraví je škoda, která vám vznikla na fyzickém (zlomená noha, vyražený zub) nebo psychickém zdraví (posttrauma). Řadí se sem i dlouhodobé následky. **Nemajetková újma** je například újma na cti, důstojnosti nebo vážnosti. **Máte právo na to, aby vám pachatel nahradil škodu i nemajetkovou újmu.**

Jakým způsobem mohu náhradu škody uplatnit?

Náhradu škody můžete uplatnit sami. Doporučujeme však vyhledat organizaci, která vám s tím pomůže. Nárok na náhradu škody se zpravidla podává písemně. Označíte pachatele, škodu, která vám vznikla, skutečnost, že škoda vznikla zaviněním pachatele. Musíte také stanovit konkrétní částku, kterou chcete, aby vám pachatel zaplatil.

V důsledku trestného činu nemohu dlouhodobě pracovat. Mohu žádat náhradu po pachateli?

Ano. Rozdíl mezi vaším příjmem před napadením a po něm můžete žádat po pachateli. Pokud jste například před trestným činem vydělávali 35 000 Kč a po trestném činu dostáváte na nemocenské jen 21 000 Kč (60 % ze mzdy), můžete po pachateli žádat rozdíl 14 000 Kč.

Utrpěl*a jsem zranění. Co mám dělat?

Vyhledejte lékaře. Rozsah vašeho zranění lékař zaznamená do **lékařské zprávy**. Máte právo na to, aby vám lékař tuto zprávu vydal. Lékařská zpráva bude sloužit jako podklad pro vyhotovení znaleckého posudku a uplatnění nároku na náhradu škody. Předějte kopii všech lékařských zpráv policii. Pokud je váš zdravotní stav dlouhodobě špatný, informujte o tom policii a později soud.

Jak mám prokázat škodu na zdraví?

Schovávejte si všechny **zdravotní zprávy** a účtenky za platby v hotovosti. Pro uplatnění nároku na náhradu škody budete potřebovat znalecký posudek. Znalecký posudek může obstarat i policie na základě vámi předložených zdravotních zpráv.

Policie odmítá pořídit znalecký posudek. Má na to právo?

Pokud se policie domnívá, že znalecký posudek nebude k objasnění trestného činu potřebovat, má právo znalecký posudek **nenařídít**. Můžete si ho obstarat sami od soudního znalce, je však nutné vědět, že budete muset uhradit náklady vzniklé pořízením znaleckého posudku.

Utrpěl*a jsem škodu na zdraví. Vezmu si raději dovolenou, aby se mi nekrátil příjem na nemocenskou. Je to dobře?

Ne. V případě, že jste utrpěli zranění, je nutné toto zranění policii prokázat. K tomu jsou potřeba zdravotní zprávy a také konstatování lékaře, že doba léčení zranění je **delší než sedm dní**.

Pokud tomu tak nebude, věc se bude zřejmě řešit ve správním řízení. Proto nedoporučujeme si brát namísto nemocenské dovolenou, i když to pro vás může být v krátkodobém horizontu finančně výhodnější.

Dokdy mám nárok na náhradu škody uplatnit?

Pozor, toto je důležité!

Nárok na náhradu škody musíte uplatnit nejpozději do prvního dne hlavního líčení před soudem. Soud vám zašle předvolání, na kterém bude uvedeno datum konání soudu. Toto datum ale nemusí být totožné se začátkem hlavního líčení. V prvním dni hlavního líčení se oběti zpravidla nevyslyší, váš výslech může přijít na řadu až druhý den. Přesto však musíte nárok na náhradu škody uplatnit nejpozději v první den, kdy se soud koná.

Jak to udělám, když u soudu první den nebudu?

Máte několik možností. Nárok na náhradu škody můžete uplatnit písemně předem na policii do protokolu. Také můžete odůvodněný návrh zaslat přímo soudu. Nebo můžete pověřit zmocněnce, aby se prvního líčení účastnil za vás a nárok přednesl ústně.

Nestihl*a jsem uplatnit nárok na náhradu škody včas. Co mám dělat?

Pokud nárok na náhradu škody neuplatníte v trestním řízení, můžete jej uplatnit žalobou v řízení občanskoprávním. To však může být nákladné a výsledek je nejistý. Bude pro vás také výhodnější využít služeb pomáhající organizace nebo advokáta.

Co když mi pachatel škodu dobrovolně neuhradí?

Pokud soud rozhodne o tom, že vám pachatel má nahradit škodu, může také stanovit, dokdy tak musí pachatel učinit. Pokud vám pachatel škodu neuhradí, můžete se obrátit na soudního exekutora nebo na soud. Ti budou následně peníze po pachateli vymáhat.

Pachatele nechytí nebo nemá peníze na náhradu škody. Mám nějakou šanci na finanční podporu?

Každý, kdo se stal obětí trestného činu a vznikla mu škoda na zdraví, má právo požádat Ministerstvo spravedlnosti o peněžitou pomoc. Mohou o ni požádat i příbuzní po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela. Žádost je třeba podat ve lhůtě **do 2 let** ode dne, kdy se oběť **dozví o následcích** trestného činu, **nejpozději však do 5 let** od spáchání trestného činu. Žádost nemá předepsanou podobu. Doporučujeme použít **formulář** dostupný na stránkách Ministerstva spravedlnosti.

6. Bezpečí

Ztráta pocitu bezpečí se přirozeně objevuje u všech lidí, kteří se setkali s trestným činem nebo napadením. Závažnost trestného činu přitom nehraje roli. **Každý člověk** prožívá ztrátu bezpečí v důsledku trestného činu **individuálně**. Je důležité pamatovat na svůj pocit bezpečí a znát svá práva.

Bojím se pachatele. Jak se mohu chránit?

Pachatel má právo nahlížet do trestního spisu, jehož součástí je i vaše trestní oznámení. Podle zákona můžete požádat policii o to, **aby některé vaše údaje skryla**. Policie může skrýt adresu vašeho bydliště, zaměstnání či podnikání, telefonní kontakt a jiné s řízením nesouvisějící údaje. Policii však musíte o tento krok **výslovně požádat**.

Jak zjistím, že policie moje údaje ve spise skryla?

Jednoduše. Podívejte se na protokol o svém výsledku, na titulní stránce nesmí být uvedena vaše adresa, na protokolu bude uvedena větička „Skryto dle ustanovení § 55/1 c) tr. řádu.“ Pokud na protokolu stále vidíte všechny své údaje, policie je neskryla a musíte požádat **znovu**.

Podávám trestní oznámení písemně. Jak mám zajistit své bezpečí?

Pokud nechcete, aby v trestním oznámení byly údaje o vaší adrese či telefonním kontaktu, neuvádějte je tam. Musíte pouze označit nějakou adresu jako adresu doručovací.

Pachatel mi vyhrožuje, jaké jsou moje možnosti?

Můžete požádat o **utajení totožnosti a podoby svědka**.

V takovém případě vám policie přidělí pro účely trestního řízení zcela novou identitu. Na policii a před soudem budete vystupovat pod jiným jménem, úřední dokumenty se budou doručovat na jinou než na vaši skutečnou adresu.

Aby k takovému kroku policie (nebo soud) přistoupila, je nutné prokázat, že vám pachatel vyhrožuje nebo že v souvislosti s trestním řízením vám nebo osobě blízké hrozí újma na zdraví nebo jiná závažná újma na vašich právech. To můžete policii dokázat například předložením výhrůžných SMS, MMS, zpráv na sociálních sítích, emailů nebo dopisů od pachatele či výpovědí svědka, který byl takovým výhrůžkám přítomen.

Slyšel*a jsem, že je možné požádat o trvalou změnu identity. Je to pravda?

Takovou možnost zákon předpokládá, avšak **zcela výjimečně**. Celková změna identity je možná pouze ve velmi závažných případech (organizovaný zločin) a český stát k ní přistupuje ojedinele.

Mohu odmítnout vypovídat?

Bohužel ne. Možnost odmítnout vypovídat by přicházela v úvahu pouze v případě, že byste svojí výpovědí mohli přivodit trestní stíhání sobě nebo osobě blízké.

Bojím se pachatele. Může mi nějak pomoci policie?

Ano. V případě hrozícího nebezpečí vám může policie poskytnout **krátkodobou ochranu**, která má však různé formy. Podle rozsahu nebezpečí, které vám hrozí, vám policie může poskytnout **doprovod policistou** (ne všude, kam budete chtít jít, ale obvykle jen do zaměstnání a ze zaměstnání), **ochranu zabezpečovací technikou** (kamera u vašeho domu, sledovací zařízení v mobilu), **dočasnou změnu pobytu** (přestěhování na policejní ubytovnu ve velmi vážných případech).

Máte rovněž právo se dozvědět **o propuštění pachatele** na svobodu z vazby nebo z výkonu trestu. Musíte však požádat, aby vás vězeňská služba o této informaci vyrozuměla, a musíte tak učinit písemně.

Co to jsou předběžná opatření?

Obviněnému lze v průběhu trestního řízení také zakázat se s vámi stýkat, vstoupit do společného obydlí (pokud by pachatel byl váš blízký, který s vámi bydlí), nebo se zdržovat na nějakém místě (například ve vaší ulici). To se dělá **předběžným opatřením**.

Pokud pachatel poruší, co mu bylo zakázáno, může jít do vězení (do tzv. vazby) ještě před koncem trestního řízení. Do vazby může pachatel jít ještě před koncem trestního řízení také tehdy, pokud by hrozilo, že bude trestnou činnost opakovat, ovlivňovat svědky nebo se pokusí utéci či se trestnímu řízení bude vyhýbat.

7. Bezpečí v prostředí sociálních sítí

Jak si mám zabezpečit své sociální sítě?

U sociálních sítí platí, že co se na nich uveřejní, většinou na nich i v nějaké podobě zůstane i nadále. Proto je dobré si kontrolovat okruh lidí, které máte v přátelích, upravit si nastavení soukromí tak, aby obsah nebyl viditelný pro širokou veřejnost, nesdílet své osobní údaje a dávat si pozor na označování lidí na fotkách (nechtěný coming out). Velký pozor je třeba si dát na posílání intimních fotek, a to nejen z důvodu zneužití fotografií, ale i proto, že pokud pošlete intimní fotku osobě mladší 15 let, dopustíte se trestného činu.

Co mám dělat, když na mě někdo útočí prostřednictvím sociálních sítí?

Když už útok na sociálních sítích nastane, je potřeba zajistit důkazy pro další vyšetřování. Jako důkaz je možné použít i tzv. printscreeny, které ale musí být udělány tak, aby je policie mohla použít. Je také potřeba pořídit nejen printscreen komentáře/příspěvku, ale také jeho kompletní URL adresu a datum, kdy je printscreen vyhotoven. Vždy musí být viditelná celá URL adresa, ke které se většinou dostanete tak, že myší najedete a kliknete na datum, kdy byl komentář/příspěvek pořízen. Samozřejmě je zde možnost komentář/příspěvek vymazat, takovýto výrok poté ale policie nebude moci řešit. Proto je lepší komentář skrýt, udělat si printy a poté se rozhodnout, zda podáte trestní oznámení, či nejdříve budete kontaktovat pomáhající organizaci, která vám může s přípravou trestního oznámení pomoci.

8. Některá oprávnění policie

Může vůči mně policie použít násilí?

Ve vážných případech ano. Policisté přitom musí dodržovat přísná pravidla, aby násilí nezneužívali a nikomu bezdůvodně neublížili. Mezi povolené donucovací prostředky patří například pouta, údery a kopy, obušek, slzný plyn nebo elektrický paralyzér.

Policista však může použít vždy jenom tolik síly, kolik potřebuje k překonání odporu konkrétní osoby. Ve chvíli, kdy už třeba člověk leží na zemi se spoutanýma rukama a nijak se nebrání, ho policisté nemohou udeřit nebo proti němu použít například slzný plyn.

Policisté si vždy musí dávat pozor, aby byly donucovací prostředky použity přiměřeně. Pokud tedy stačí k překonání odporu použít třeba úder rukou, neměl by policista použít obušek.

Pokud nejde o akutní nebezpečí, musí vás policista předtím, než použije násilí, varovat tzv. zákonnou výzvou.

Může mě policie zavřít bez soudu?

Policie vás nemůže bez soudu zavřít do vězení, o tom může rozhodnout jenom soud. V některých případech vás však policie může **na krátkou dobu omezit na svobodě**. Například můžete být policisty odvezen* a na policejní služebnu proto, že je potřeba vás vyslechnout nebo ověřit vaše doklady. Policisté vás mohou v závažnějších případech umístit i do policejní cely. Jedná se však o krátkodobé opatření, které nesmí trvat déle než 48 hodin. Poté vás musí policie pustit na svobodu nebo předat soudu.

Kdy a co u mě může policie kontrolovat? Kvůli čemu mě může odvézt na svou služebnu?

Policisté vám mohou kontrolovat doklady, například aby zjistili vaši totožnost. Měli by k tomu ale vždy mít nějaký **konkrétní důvod**. Jde například o situaci, kdy se podobáte některé hledané nebo pohřešované osobě nebo jste byli svědky nějaké mimořádné události.

Na jak dlouho mě může policie zadržet kvůli ověření totožnosti?

Někdy se policistům nepodaří zjistit vaši totožnost na místě, kde probíhá kontrola. Pak vás mohou odvézt na svou služebnu a ověřit vaši totožnost tam (například prověřením databáze, odebráním otisků prstů). Na služebně vás však mohou držet jen nezbytně nutnou dobu a v žádném případě ne déle než 24 hodin.

Jak se můžu bránit proti postupu policie?

Na policisty si můžete **stěžovat u jejich nadřízeného**. Stížnost je nejlepší předem sepsat a poslat na policii. Popište, co se vám stalo – jak se k vám policisté zachovali, čím vám ublížili.

Pokud neznáte čísla nebo jména konkrétních policistů, nevádí. Snažte se ale vždycky napsat co nejvíce podrobností, na které si vzpomenete. Do stížnosti napište, že chcete být informováni o tom, jak bude vyřízena (na to má policie 60 dnů). Pokud vám nadřízený policistů nepomůže a vaši stížnost zamítne, je možné se ještě odvolat k vyššímu orgánu policie (krajskému policejnímu ředitelství nebo policejnímu prezidiu).

Kdo další mi může pomoci?

Pomoci vám může také veřejný ochránce práv, který dohlíží na dodržování lidských práv. Ochránce může prošetřit nevhodné či neprofesionální chování policistů. Pokud vůči vám policie použila násilí, může veřejný ochránce práv zkoumat, jestli policisté jednali přiměřeně a zda pro to měli dostatečné důvody. Veřejnému ochránci práv můžete napsat na adresu Údolní 39, 602 00 Brno, nebo na email podatelna@ochrance.cz.

V závažných případech, kdy policisté mohli svým chováním spáchat trestný čin (např. nezákonně použili násilí – zbití či jiné ublížení na zdraví), je třeba podat na policisty trestní oznámení. Trestné činy policistů řeší zvláštní instituce – Generální inspekce bezpečnostních sborů. Inspekce má pracoviště v každém kraji a oznámení můžete poslat na kterékoli z nich (např. Generální inspekce bezpečnostních sborů v Praze na adrese Skokanská 2311/3, 169 00 Praha 6, nebo v Brně na adrese Horní 731/21, 639 00 Brno).

9. Kdo mi pomůže

Při výslechu na policii a u soudu vám může pomoci **zmocněnec**, **důvěrník** a **tlumočník**. Nebojte se vyhledat **pomoc organizací**, které vám pomohou.

Kdo je to zmocněnec?

Zmocněnec je člověk, který zastupuje oběť v trestním řízení. Zmocněnec dbá na to, aby byla dodržována vaše práva. Zmocněnec za vás může podávat návrhy, žádosti a opravné prostředky (třeba odvolání), doprovázet vás na všechny úkony trestního řízení, účastnit se vyšetřovacích úkonů atd. Zmocněnec vám pomůže s vyčíslením náhrady škody, kterou vám pachatel způsobil, a jejím řádným uplatněním v trestním řízení.

Kdo může být zmocněnec?

Zmocněncem bývá často advokát, ale není to nezbytné. Zmocněnec ani nemusí být právník, ale je určitě lepší, pokud právní vzdělání mít bude. Zmocněnce získáte buď tak, že si někoho vyberete a udělíte mu plnou moc, nebo vám jej přidělí soud (viz dále). Pokud si za zmocněnce zvolíte advokáta, budete jeho služby platit. Existují ale organizace, které tyto služby mohou poskytnout zdarma.

Sám se v trestním řízení nevyznám a na zmocněnce nemám peníze, kdo mi pomůže?

Zdarma vám mohou poradit **organizace pomáhající obětem trestných činů**. Vysvětlí vám, jak podat trestní oznámení, jak probíhá trestní řízení, na co máte nárok či jak je možné zajistit vaši bezpečí. Mohou vám poradit i při hledání nového bydlení, žádostech o dávky a většinou vám také pomohou najít další služby (např. psychoterapii, bezplatné právní zastoupení). O seznam organizací požádejte policii nebo se podívejte na webové stránky Ministerstva spravedlnosti (<https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf>).

Mohu o zmocněnce požádat soud?

Ano. O přidělení zmocněnce zdarma nebo za sníženou odměnu můžete **požádat soud**. V takovém případě bude zmocněncem advokát. Stát zmocněnce zaplatí pouze ve vymezených případech – pokud vám vznikla těžká újma na zdraví. Zvláště zranitelné oběti jako děti, osoby s postižením, oběti sexuálních trestných činů, oběti obchodování s lidmi, oběti domácího násilí a oběti předsudečného násilí mají právo na bezplatnou pomoc zmocněnce. O zmocněnce je potřeba požádat co nejdříve, tedy třeba ihned poté, co se dozvíte, že má být provedeno podání vysvětlení.

Jsou i jiné možnosti?

Bezplatné zastoupení advokátem můžete získat přes Pro bono centrum. Podmínky pro získání advokáta přes **Pro bono centrum** nejsou tak přísné jako v případě ustanovení soudem. Se získáním advokáta přes Pro bono centrum vám pomůže nezisková organizace.

Jejich seznam je uveden zde

<http://www.probonocentrum.cz/nasi-partneri/spolupracujici-nevladni-organizace>.

Zmocněnce jsme nesehnali, partner*ka má jít brzy na policii a bojít se. Mohl*a bych tam s ní*m být alespoň já?

Ano. Partnera, partnerku, ale třeba i někoho z přátel můžete na výslech doprovodit jako jejich **důvěrník**. Důvěrník poskytuje psychickou podporu oběti. Důvěrníkem může být kdokoliv (pokud není svědek nebo také oběť) a nepotřebuje k tomu plnou moc. Nemůže ale do průběhu výslechu nijak zasahovat. Nemůže za oběť podat žádné stížnosti ani jiná podání. Důvěrník však může oběť doprovodit a pomoci jí tím, že s ní na policii bude někdo blízký. Doprovod důvěrníka poskytují i některé organizace, které pomáhají obětem trestných činů. I když je dobré mít jako důvěrníka blízkou osobu, dbejte na to, že důvěrník, který není například sociálním pracovníkem, nemá povinnost mlčenlivosti.

Potřebuji psychologickou nebo právní pomoc.

Jako oběť trestného činu máte právo na **sociální, psychologickou a právní pomoc** od registrovaných poskytovatelů služeb obětem. Jejich seznam najdete na stránkách Ministerstva spravedlnosti.

Kdo mi může pomoci?

Trestní řízení je složité, proto se neváhejte obrátit na neziskové organizace pomáhající obětem. Vysvětlí vám právní záležitosti a také vám mohou pomoci s dalšími problémy, které po trestném činu máte (pokud se například stal trestný čin v okolí domu, kde bydlíte, a vy tam už nechcete bydlet, mohou vám pomoci s hledáním nového bydlení) a také pomohou najít další služby, které třeba budete potřebovat (např. psychoterapii, bezplatného právníka). **Služby těchto organizací jsou zdarma.**

Kontakt na pomáhající organizace by vám měli předat na policii nebo u lékaře, který vás po trestném činu ošetří. Seznam organizací také najdete na internetu: <https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf>.

10. Organizace In IUSTITIA

Organizace In IUSTITIA vznikla v roce 2009 a jako první a zatím jediná svého druhu v ČR se cíleně zabývá předsudečným násilím. Její součástí je poradna pro oběti trestných činů se zaměřením právě na oběti předsudečných trestných činů – napadeným kvůli sexuální orientaci nebo genderové identitě či z důvodu jejich příslušnosti k jiné menšině. Poradenství se poskytuje také osobám blízkým oběti (rodinným příslušníkům, partnerům a partnerkám, přátelům, pozůstalým aj.) a také svědkům trestných činů.

Náš tým zkušených sociálních pracovníků a právníků tak bezplatně poskytuje pomoc obětem v oblasti sociálního poradenství, bezpečnostního poradenství, psychologického poradenství, právního poradenství a v některých případech můžeme obětem zprostředkovat i služby zmocněnce.

Přehledně můžete vidět služby, které poskytujeme, zde:

Odborné sociální poradenství

- Krizová intervence
- Zajištění dávek státní sociální podpory a hmotné nouze
- Zprostředkování terapeutické péče
- Komunikace se zaměstnavatelem
- Hledání nového bydlení
- Hledání nové školy/zaměstnání
- Doprovody na PČR
- Zprostředkování pro bono advokáta
- Tvorba bezpečnostních plánů
- Tvorba mediálních plánů

Právní informace

- Práva poškozených a způsob dosahování těchto práv
- Uplatňování nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy
- Získání peněžité pomoci obětem
- Sepsání podání v řízení před soudem a orgány státní správy
- Služby důvěrníka
- Zajištění znaleckých posudků
- Zprostředkování služeb tlumočnicka

Zastupování zmocněncem

- Aktivní účast na podání vysvětlení/výslechu
- Účast na výslechu svědků/pachatelů
- Zabránění kontaktu s pachatelem
- Vyčíslení a uplatnění nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy
- Účast na hlavním líčení
- Odvolání / Ústavní stížnost
- Civilní řízení
- Pomoc při vymáhání náhrady škody

Služby poskytujeme ambulantně na pobočkách v Praze a v Brně
nebo terénní formou na území celé ČR.

Pobočka Praha

 Eliášova 28,
160 00 Praha 6

 773 177 636

 poradna@in-ius.cz

Pobočka Brno

 Malinovského nám. 603/4,
602 00 Brno

 773 177 104

 poradna.brno@in-ius.cz

Celá ČR

 800 922 922
(bezplatná
telefonní linka)

Zpracováno v rámci projektu Rise-Up č. 963772, který je financován z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství (2014–2020).

Za obsah publikace odpovídá výlučně autorstvo. Publikace nereprezentuje názor Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejím obsahem.

Autor: In IUSTITIA

Partneři projektu:

Prague Pride z. s.

Národní ústav duševního zdraví (NUDZ)

©In IUSTITIA, o.p.s.

Vydala In IUSTITIA, o.p.s.

1.vydání, Praha 2023

Grafické zpracování: Marie Svatoňová

Korektura textu: Anežka Benešová

ISBN: 978-80-88172-50-5

eISBN: 978-80-88172-51-2